

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

**ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

Кафедра управління персоналом і економіки праці

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

"КОНФЛІКТОЛОГІЯ"

**підготовки бакалавра
6.030401 "Правознавство"**

Полтава 2015

Автор:

Боровиков О.В. к.е.н., доцент кафедри управління персоналом і економіки праці
ПУЕТ

Рецензенти:

Дорогань Л.О. канд. екон. наук, доцент, декан факультету обліку та фінансів,
завідувач кафедри економічної теорії та економічних досліджень Полтавської
державної аграрної академії.

Голобородько О.П., канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту і логістики
Полтавського Національного Технічного університету
імені Юрія Кондратюка.

Навчальна програма обговорена і
схвалена на засіданні кафедри
управління персоналом і економіки
праці
" 30 " червня 2015, протокол № 10
Зав. кафедрою
проф. Костишина Т.А.

УЗГОДЖЕНО

Голова науково-методичної групи з
напрямку підготовки
6.030401 "Правознавство",
протокол №
проф. Лаврик Г.В.

" " 2015 р.

СХВАЛЕНО

Голова науково-методичної ради
університету
проф. Рогоза М.Є.

" _____ " _____ 2015 р.

ВСТУП

Мета вивчення дисципліни “Конфліктологія” — формування у студентів цілісної системи знань про природу конфліктів, причини їх виникнення, способи управління конфліктними ситуаціями й методах подолання конфліктів.

Теоретичною і методологічною основою дисципліни є праці вітчизняних і зарубіжних спеціалістів в області менеджменту, соціології, психології, конфліктології, соціоніки, правознавства.

Завдання вивчення дисципліни “Конфліктологія” – теоретична і практична підготовка майбутніх спеціалістів з питань:

- розуміння конфліктної ситуації і конфлікту;
- природа конфлікту на підприємстві;
- управління конфліктною ситуацією;
- аналізу конфліктів і вироблення методів їх подолання;
- організаційних змін внутрішньої структури підприємства;
- профілактики міжособових конфліктів на основі інтертипних відносин соціоніки;

У результаті вивчення дисципліни студент повинен **знати**:

- розвиток засад конфліктології за всю історію людства;
- закономірності, функції, принципи та методи конфліктології;
- зміст елементів, що складають конфлікт;
- основи спілкування з „важкими” людьми;
- теорію, щодо профілактики конфліктів;
- теоретичні основи виникнення та профілактики стресів;
- принципи побудови безконфліктної структури персоналу підприємства;

По завершенню вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- проводити діагностику конфлікту та конфліктної ситуації на підприємстві;
- вірно обирати стилі поведінки під час конфліктів;
- вірно застосовувати моделі адаптації до організаційних змін на підприємстві;
- розробляти картограму конфлікту;
- будувати ефективну структуру персоналу, щодо її згуртованості;
- подолати конфлікти у сфері обслуговування;
- застосовувати законодавчу базу, щодо подолання та профілактики конфліктів.

Структурно-логічне місце дисципліни у загальній програмі підготовки бакалаврів - у складі вибіркових навчальних дисциплін циклу природничо-наукової та загально - економічної підготовки.

Основними формами вивчення дисципліни і проведення поточного і проміжного контролю є: лекції – 18 годин, семінарські заняття – 30 годин, науково-дослідна робота з аналізу конфліктних ситуацій, тестування, наукові семінари, реферативні читання, підготовка есе, тощо. Кількість кредитів за ECTS - 3. Загальна кількість годин з дисципліни - 108.

Студенти денної та заочної форм навчання вивчають теми Змістового модулю 1 “Загальна конфліктологія” та Змістового модулю 2 “Юридична конфліктологія”. Підсумковою формою перевірки знань з усього курсу є ПМК (залік). Для студентів заочної форми навчання передбачено виконання аудиторної контрольної роботи (тестування).

Програма передбачає проведення семінарських занять на ґрунті практичного матеріалу і аналізу конкретних ситуацій як з досвіду діяльності вітчизняних підприємств, так і провідних західних фірм.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Загальна конфліктологія

ТЕМА 1. Поняття конфліктної ситуації і конфлікту. Природа конфлікту на підприємстві

Предмет і зміст курсу “Конфліктологія”. Загальні поняття конфліктної ситуації і конфлікту. Класифікація видів конфліктів за різними ознаками. Соціальні і природні конфлікти. Типологія соціальних конфліктів.

Причини виникнення конфліктів. Умови виникнення конфлікту.

Трудовий колектив. Його поняття і визначення. Класифікація трудових колективів. Основні функції. Структура трудових колективів.

Соціальні групи в трудовому колективі. Формальні і неформальні групи. Управління і неформальними групами і організаціями.

Характеристика типів конфліктів в трудовому колективі. Внутрішньоособовий конфлікт. Суїцид – поняття і профілактика. Міжособовий конфлікт, конфлікт між особою і групою, міжгруповий конфлікт. Конфлікти в системі споживчої кооперації України.

Модель процесу конфлікту. Функціональні і дисфункціональні конфлікти.

ТЕМА 2. Аналіз конфліктів і вироблення методів їх подолання

Виявлення причин конфлікту і його елементів. Ядро. Опоненти. Визначення типу конфлікту. Виявлення прихованих інтересів, побажань, страхів. Вироблення рішень шляхом проведення переговорів. Вміння слухати і виражати свої інтереси, враження і почуття.

Стиль поведінки в конкретній конфліктній ситуації (конкуренція, ухилення, співпраця, компроміс). Модель оволодіння конфліктною ситуацією. Спілкування з “важкими” людьми. Захист від важких у спілкуванні людей.

Природа стресу та його причини. Організаційні та особові фактори стресу. Шляхи зниження рівня стресу в трудових колективах.

ТЕМА 3. Управління конфліктною ситуацією

Методи управління конфліктною ситуацією: структурні і між особові. Структурні методи розв’язання конфлікту: роз’яснення вимог до роботи (координаційні і інтеграційні механізми); встановлення загальноорганізаційної мети; використання системи винагород.

Міжособові стилі розв'язання конфліктів: ухилення, згладжування, примушення, компроміс, вирішення проблеми.

Соціально-психологічний клімат в трудовому колективі.

Згуртованість членів трудового колективу. Дух команди. Типи первинних трудових колективів за ступенями згуртованості. Стадії згуртування трудового колективу.

Управління соціально-психологічним кліматом колективу.

ТЕМА 4. Профілактика міжособових конфліктів на основі інтертипних відносин соціоніки

Соціоніка як наука, поняття. Структура психіки людини за З. Фрейдом. Структура особи за К.Т. Юнгом. Модель Ю. Структура особи за Аушрою Аугустінавічуте. Модель А. Ментальний та вітальний рівні. Базисні ознаки особи: раціональність – ірраціональність, екстраверсія – інтроверсія; сенсорика – інтуїція, логіка – етика. Соціотип – поняття. Структура соціотипу: сенсорика відчуттів, вольова сенсорика, етика відносин, етика емоцій, структурна (об'єктивна) логіка, ділова логіка (логіка організації справи), інтуїція часу, інтуїція здібностей. Характеристика соціотипів.

Інтертипні відносини соціотипів та їх характеристика. Профілактика конфліктів на основі розстановки кадрів за найменш конфліктними парами. Квадри та їх характеристика. Поняття соціону.

Професійна функціональна орієнтація на основі соціотипів. Розстановка кадрів на основі соціальної значимості соціотипів.

Змістовий модуль 2. Юридична конфліктологія

Тема 5. Методологічні засади юридичної конфліктології

Ранні та загальнонаукові погляди на юридичні конфлікти. Способи розв'язання конфліктів та шляхи їх попередження в стародавні часи. Найдавні правові акти (закони Ману, Хаммурабі та ін.). Приватно-правова регуляція у Стародавньому Римі. Спроби осмислення суспільно_політичних конфліктів у пам'ятках Київської Русі. “Земне розуміння конфліктологічних проблем у добу Відродження та Просвітництва. Ідеї гармонізації суспільного життя, подолання соціальних суперечностей і конфліктів через удосконалення державно-правових механізмів в українських просвітниках Г. Сковороди, С. Яворського, Ф. Прокоповича, М. Козачинського, С. Десницького, Я. Козельського.

Філософсько-соціологічні погляди на конфлікти. Формування філософсько_соціологічної традиції вивчення конфліктів під впливом ідей О. Конта, К. Маркса, Г. Зіммеля, М. Вебера, Г. Спенсера.

Психологічні концепції конфлікту. Основа конфліктної поведінки - інтрапсихічні (внутрішні), ситуаційні (зовнішні), когнітивістські (пізнавальні) фактори. (Дж. Вотсон, Е. Толмен, К. Галл, Дж. Мід).

Тема 6. Галузеві особливості юридичної конфліктології

Розвиток конфліктології на пострадянському просторі і в Україні. Системний підхід до дослідження конфліктів В. В. Дружиніна, Д. С. Конторова, М. Д. Конторова.

Конфліктологія як наука та її галузь —юридична конфліктологія. Зусилля вчених-юристів під керівництвом В. М. Кудрявцева до створення юридичної конфліктології. Внесок О. М. Бандурки та В. А. Друзя, Л. М. Герасіної та М. І. Панова в створення юридичної конфліктології в Україні.

Завдання юридичної конфліктології - дослідження причин виникнення юридичних конфліктів, вивчення закономірностей їх розвитку, розробка рекомендацій щодо застосування юридичних засобів з метою попередження конфліктів, зниження їх гостроти та вирішення.

Тема 7. Поняття й аналітика юридичного конфлікту

Поняття юридичного конфлікту. Юридичний конфлікт у вузькому розумінні у правовій сфері, як правова норма. Зв'язок конфлікту безпосередньо із правовими відносинами сторін, із суперечливими правовими інтересами. Широке розуміння юридичного конфлікту, як такого, що завершується юридичним шляхом.

Структура юридичного конфлікту. Предмет юридичного конфлікту. Сторони юридичного конфлікту. Ранг опонента. Причини та умови юридичного конфлікту.

Динаміка юридичного конфлікту. Стадії юридичного конфлікту юридичного конфлікту: стадії виникнення об'єктивної конфліктної ситуації, усвідомлення (сприйняття) ситуації як конфліктної, конфліктна поведінка (взаємодія), вирішення конфлікту.

Тема 8. Види юридичних конфліктів

Типологія юридичного конфлікту. Типологія юридичного конфлікту за сферами прояву, за ступенем тривалості й напруженості, за суб'єктами конфліктної взаємодії, за масштабом, за соціальними наслідками конфлікту, за галузями права.

Характеристика юридичних конфліктів за галузями соціальної активності. Екологічні (еколого-правові конфлікти). Міжнародні (міжнародно-правові) конфлікти. Конфлікти в державно-правовій сфері. Адміністративно-правові конфлікти. Конфлікти в цивільно-правовій та господарсько-правовій сферах.

Кримінальні та кримінально-процесуальні конфлікти. Соціально-трудові конфлікти. Сімейні конфлікти.

Тема 9. Розв'язання та запобігання юридичним конфліктам

Проблема управління конфліктами. Прогнозування конфліктів. Попередження або запобігання конфлікту. Стимулювання конфлікту. Діагностика конфліктів. Регулювання конфлікту. Розв'язання конфлікту.

Способи розв'язання юридичних конфліктів. Неюридичні способи розв'язання конфлікту: переговори (прямі переговори); погоджувальні процедури (примирення); посередництво. Застосування міжнародно-правових процедур для мирного розв'язання міжнародних конфліктів.

Тема 10. Практика розв'язання та запобігання юридичним конфліктам

Конституційні процедури та конституційне судочинство. Вирішенню конфліктів у парламентській діяльності. Конституційне судочинство – сутність та поняття.

Судовий розгляд цивільно-правових і господарських конфліктів. Цивільне судочинство в подоланні конфліктів. Зміст і специфіку процесу судового розгляду і вирішення цивільно-правових конфліктів на основі принципів цивільно-процесуального права. Стадії судового процесу. Сторони цивільно-правового конфлікту.

Тема 11. Практика розв'язання та запобігання кримінальних та сімейних конфліктів

Розв'язання кримінально-правових конфліктів. Послідовність вирішення кримінально-правових конфліктів. Суб'єкти кримінального процесу. Спрощені процедури вирішення кримінально-правових конфліктів шляхом примирення потерпілого і обвинуваченого,

Запобігання та розв'язання сімейних конфліктів. Умови та процедури взяття шлюбу в Україні.

Дотримання у сімейних стосунках прав та обов'язків подружжя, матері, батька, дитини, інших членів сім'ї та родичів. Інститут шлюбного договору, як засіб цивілізованого вирішення спорів.

Розірвання шлюбу, як радикальний спосіб розв'язання сімейних конфліктів.

Тема 12. Вирішення соціально-трудових конфліктів

Соціально-трудоий конфлікт, його сутність і місце в системі соціальних суперечностей.

Різновиди соціально-трудоих конфліктів, їх причини та функції. Страйки як надзвичайний засіб вирішення колективних трудових суперечок, їхня суть, різновиди та проблеми врегулювання й вирішення.

Діяльність національної служби посередництва й примирення.

Компетенція національної служби посередництва й примирення.

Офіційне визнання права на страйк Європейською соціальною хартією (1961 р.). Локаути – сутність та поняття, причини застосування.

Тема 13. Переговори та посередництво

Основні стратегії переговорів у вирішенні конфліктів соціально-трудового характеру. Делегація учасників на переговорах. Склад делегації. Вимоги до глави делегації на переговорах. Документи переговорного процесу.

Посередництво та головні умови досягнення успіху в переговорах. Медіація – сутність та поняття. Принципи медіації. Переваги медіації. Вимоги до особи медіатора. Професійна підготовка медіаторів. Досвід медіації в Україні. Сфери застосування медіації:• медіація у сфері корпоративних відносин;• медіація у сфері захисту прав інтелектуальної

власності;• медіація у сфері охорони здоров'я;• медіація у сфері захисту прав споживачів;• медіація у сфері сімейних стосунків.

Тема 14. Соціальне партнерство

Соціальне партнерство – сутність та поняття.

Соціальне партнерство: його примирна функція в досягненні злагоди в колективному трудовому спорі (конфлікті).

Зміст Закону України «Про соціальне партнерство».

Інформаційно-методичне забезпечення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Основний Закон. – Полтава: Видавництво “Полтава”, 1996. – 44 с.
2. Про внесення змін і доповнень, що стосуються розгляду індивідуальних трудових спорів, до кодексу законів про працю Української РСР та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів. Закон України від 18 лютого 1992 року, № 2134-XII. // Закони України. Верховна Рада України. Інститут законодавства. – К.: Інститут законодавства, 1996. – Т. 3. – С. 57–65.
3. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Закон України від 3 березня 1998 року, № 137/98-ВР. // Закони України. Верховна Рада України. Інститут законодавства. – К.: Інститут законодавства, 1999. – Т. 15. – С. 332–343.

Література

Основна:

4. Алиев Х.М. Защита от стресса. Как сохранить и реализовать себя в современных условиях. – М.: “Мартин”, “Полина”, 1996. – 240 с.
5. Анцупов А.Я., Малишев А.А. Введение в конфликтологию. – К.: МАУП, 1996. – 104 с. *
6. Бандурка А.М., Друзь В.А. Конфликтология: Учеб. пособие для вузов. – Харьков: Ун-т внут. дел, 1997. – 353 с. *
7. Букалов А.В., Бойко А.Г. Соционика: тайна человеческих отношений и биоэнергетика. – К.: Редакция газеты “Соборна Україна”, 1992. – 80 с.
8. Гришина Н.В. Психология конфликта. – СПб.: Питер, 2000. – 464 с.*
9. Громова О.Н. Конфликтология. Курс лекций. – М.: Тандем ЭКМОС, 2000. – 320 с.
10. Гуленко В.В., Молодцов А.В. Соционика для руководителя. Кн. I. Введение в соционику. – К.: МЗУУП, 1993. – 128 с.
11. Дворецкая Г.В., Махнарылов В.П. Социология труда. – К.: Вища шк., 1990. – 352 с.
12. Дикарева А.А., Мирская М.И. Социология труда. – М.: Высшая школа, 1989. – 304 с.

13. Здравомыслов А.Г. Социология конфликта: Учеб. пособие. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 317 с.*
14. Зигерт В., Ланг Л. Руководить без конфликтов. – М.: Экономика, 1990. – 335с.
15. Ишмуратов А.Т. Конфлікт і згода. – К.: Наукова думка, 1996. – 191 с. *
16. Корен Леонард, Гудман Питер. Искусство торговаться или все о переговорах. – Минск: СП “Эф-Эй-Би”, 1995. – 160 с.
17. Корнелиус Х., Фейр Ш. Выиграть может каждый. Как разрешать конфликты. – М.: Стрингер, 1992. – 216 с.
18. Мастенбрук У. Управление конфликтными ситуациями и развитие организации. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 256 с.
19. Молодцов А.В. Практикум по прикладной соционике. Ч. 1. Основные понятия соционики. Методы анализа личности. – К.: Межрегиональный заочный университет управления персоналом, 1992. – 99 с.
20. Молодцов А.В., Хохель С.О. Практикум по прикладной соционике. – 2-е изд. – К.: МАУП, 1994. – 204 с.
21. Основы конфликтологии: Учеб. пособие. /Дмитриев А.В. и др. – М.: Юристъ, 1997. – 200 с. *
22. Скотт Джини Грехем. Конфликты: пути их преодоления. – К.: Внешторгиздат, 1991. – 192 с. *
23. Скотт Джини Грехем. Описание пути к успеху в бизнесе. Сила ума. – К.: Внешторгиздат, 1991. – 199 с.
24. Слинко О.Б. Ключ к сердцу – соционика. – К.: Фирма “Доверие”, 1991. – 67 с.

Додаткова

25. Андреевкова Н.В., Воронченкова Г.А. Развитие трудовых конфликтов в России в период перехода к рыночной экономике // Социс. – 1993. – № 8. – С. 24 – 31.
26. Бондаренко А. Конфликт //Office. – 1996. – Август/Сентябрь. – С. 28 – 29.
27. Борманн Д. и др. Менеджмент: предпринимательская деятельность в рыночной экономике // Борманн Д., Воротила Л., Федерманн Р. – Hamburg: S+W Steuer- und Wirtschaftsverlag, 1992. – 906 с.
28. Бородкин Ф.М., Коряк Н.М. Внимание: конфликт! – Новосибирск: Наука. Сибирское отделение, 1989. – 190 с.
29. Буженина К. Надо ли по пустякам “бить посуду” или как вести себя в конфликтной ситуации // Бизнес для всех. – 1999. – № 6. – С. 19.
30. Ваниорек Л. Ваниорек В. Моббинг: когда работа становится адом. – Москва: Интерэксперт, 1996. – 168 с.

31. Виханский О.С., Наумов А.И. Менеджмент: Учебник. – М.: Гардарика, 1998. – 528 с. (Разд. 9.4. Управление конфликтами).
32. Гришина Н.В. Я и другие: общение в трудовом коллективе. – Л.: Лениздат, 1990. – 174 с.
33. Данакин Н.С., Дяченко Л.Я. Технология разрешения социальных конфликтов. // Социс. – 1993. – № 9. – С. 103 – 112.
34. Дорнье А. Урегулирование конфликта // Офис. – 1996. – Октябрь. – С. 8 – 9.
35. Дорошева М.В. 20 конфликтных ситуаций и 40 способов их разрешения // Управление персоналом. – 1997. – № 12. – С. 38 – 43.
36. Дружинина Е. “Экспресс-методика” по изучению социально-психологического климата в трудовом коллективе. // Персонал. – 1997. – № 1. – С. 36 – 41.
37. Евдокимова И. Конфликты легитимности // Бизнес-информ. – 1997. – № 3. – С. 10 – 16.
38. Зайцев А.К. Социально – трудовой конфликт – это норма // Социс. – 1993. – № 8. – С. 21 – 23.
39. Здравомыслов А.Г. Фундаментальные проблемы социологии конфликта и динамика массового сознания // Социс. – 1993. – № 8. – С. 12 – 21.
40. Зернин Д.П. Политический конфликт и оппозиция // Социально-политический журнал. – 1998. – № 5. – С. 89 – 107.
41. Золян С. Проблема и конфликт: (Опыт логико – семантического анализа) // ПОЛИС. – 1996. – № 4. – С. 96 – 105.
42. Извекова О. Антистрессовый запас человека // АиФ. – 1999. – № 2. – С. 13.
43. Казаков В.Г., Кондратьева Л.Л. Психология. – М.: Высшая школа, 1989. – 383с.
44. Кашницкий С. Кем быть? // Охрана труда.... – 1991. – № 9. – С. 42 – 47.
45. Кашницкий С. Наука быть собой. // Охрана труда и социальное страхование. – 1989. – № 8. – С. 28 – 31.
46. Кашницкий С. Реанимация Гименея. // Охрана труда.... – 1991. – № 2. – С. 38 – 41.
47. Кашницкий С. Азбука судьбы. // Охрана труда.... – 1990. – № 2. – С. 22 – 24.
48. Кашницкий С. Азы “кибернетики отношений”. // Охрана труда.... – 1991. – N 4. -С. 35-39.
49. Кашницкий С. Взаимотерапия – медицина будущего, доступная нам уже сегодня. // Охрана труда.... – 1991. – № 1. – С. 28 – 32.
50. Кашницкий С. Не увольняйте конфликтера. // Охрана труда.... – 1991. – № 10. – С. 44 – 47.
51. Кашницкий С. Отчего так много несчастливых семей. // Охрана труда.... – 1991. – № 5. – С. 39 – 44.

52. Кашницкий С. Что такое ТИМ. // Охрана труда.... – 1991. – № 3. – С. 28 – 39.
53. Коломінський Н., Бондарчук О. Стиль поведінки керівника в конфліктній ситуації: діагностування та шляхи оптимізації // Освіта і управління. – 1998. – Т. 2. – № 1. – С. 92 – 95.
54. Краткий психологический словарь. – М.: ИПЛ, 1985. – 437 с.
55. Краткий словарь по социологии. – М.: Политиздат, 1988. – 479 с.
56. Кривицька О. Як запобігти міжетнічним конфліктам // Віче. – 1998. – № 12. – С. 45 – 53.
57. Крихкий Е.В. Восприятие конфликта как индикатор межэтнической напряженности (на примере Северной Осетии) // Социс. – 1996. – № 9. – С. 116 – 121.
58. Крутецкий В.А. Психология. – М.: Просвещение, 1990. – 352 с.
59. Линчевский Э.Э. Социальная психология торговли. – М.: Экономика, 1985. – 216 с.
60. Лисенкова Л.Ф. Психология торговли и профессиональная этика. – М.: Экономика, 1985. – 152с.
61. Лукашевич Н.П. Социология воспитания: Краткий курс лекций. – К.: МАУП, 1996. – 180 с.
62. Маркович Д. Социология труда. – М.: Прогресс, 1988. – 627 с.
63. Маскон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
64. Мегідь В., Овчаров А. Тест для визначення особистості: Школа соціоніки // Радянська жінка. – 1991. – № 3. – С. 23.
65. Общая психология. Под ред. В.В. Богословского. – М.: Просвещение, 1983. – 352 с.
66. Основы управления персоналом: Учеб. пособие для вузов /Генкин Б.М. и др. – М.: Высшая школа, 1996. – 383 с. (Разделы 14.5; 14.6; 14.7).
67. П'ять способів урегулювання конфліктів // Світ. – 1998. – № 12. – С. 8.
68. Паркинсон Дж. Р. Люди сделают так, как захотите вы. – М.: Новости, 1993. – 160 с.
69. Петров Н.Н. Аутогенная тренировка для Вас. – М.: Центр психологии и психотерапии при АН СССР, 1990. – 32 с.
70. Прикладная конфликтология: Хрестоматия /Сост. Сельченко К.В. – Минск: Харвест, 1999. – 624 с.
71. Продавец и покупатель: психология отношений. – М.: Знание, 1981. – 64 с.
72. Психология менеджмента. Практические тесты руководителя. /Под ред. Крымской Л.А. – Запорожье: Аурум, 1993. – 64 с.

73. Психология труда. /Й. Даниел, И. Пикала и др. Под ред. проф. Платонова К.К. – М.: Профиздат, 1989. – 216 с.
74. Психология. Словарь /Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
75. Рабочая книга социолога /М.Н. Руткевич и др. – М.: Наука, (1976), 1983. – 477 с.
76. Рейнуотер Дж. Это в Ваших силах. – М.: Прогресс, 1992. – 240 с. (Глава 7. Медитация. Суицид).
77. Рутман Э.М. Надо ли убегать от стресса? – М: Физкультура и спорт, 1990. – 128 с. (Разделы: Стресс. Релаксация.).
78. Сацков Н.Я. Методы и приемы деятельности менеджеров и бизнесменов. – Белая Церковь, 1994. – 399 с.
79. Сацков Н.Я. Практический менеджмент. Методы и приемы деятельности руководителя. – Д.: Сталкер-S., 1998. – 448 с. (Глава 11. Конфликты и их разрешение).
80. Современная западная социология: Словарь. – М.: Политиздат, 1990. – 432 с.
81. Социальная психология и этика делового общения: Учебное пособие. /Под ред. В.Н. Лавриненко. – М.: ЮНИТИ, 1995. – 99 с. (Раздел. Стил ь руководства. Конфликты и пути их разрешения. – С. 82 – 99).
82. Социальная психология. /Под ред. Г.П. Предвечного и Ю.А. Шерковина. – М.: Политиздат, 1985. – 319 с.
83. Социальные отклонения /Кудрявцев В.Н. и др. – М.: Юрид. лит., 1989. – 368 с.
84. Социологический справочник /Под. ред. В.И. Воловича. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 382 с.
85. Социология /Г.В. Осипов и др. – М.: Мысль, 1990. – 446 с.
86. Социология труда /В.П. Махнарьлов, Г.В. Дворецкая и др. – К.: Техніка, 1981. – 240 с.
87. Социология труда. \Под ред. Н.А. Сероштана. – Х.: Основа при ХГУ, 1990. – 216 с.
88. Социология: Словарь – справочник: [В 2-х т.] Отв. ред. Г.В.Осипов. – М.: Наука, 1990. – Т. 1. – 203 с., Т. 2. – 231с.
89. Теоретическая и прикладная социальная психология /Уледов А.К. и др. – М.: Мысль, 1988. – 333 с.
90. Тигранян Р.А. Стресс и его значение для организма. – М.: Наука, 1988. – 176 с.
91. Устинова М.Я., Матвеева А. Разрешение конфликтов. Пособие по обучению методам анализа и разрешения конфликтов. – М.: Центр по

изучению и урегулированию конфликтов Института этнологии и антропологии РАН, 1997. – 248 с.

92. Федотов В.В. Рациональная организация умственного труда. – М.: Экономика, 1987. – 108 с.
93. Фишер Р., Юри У. Путь к согласию, или переговоры без поражения. – М.: Наука, 1992. – 158 с.
94. Хьюсман Р., Хетфилд Д. Фактор справедливости. – М.: Знание, 1992. – 96 с.
95. Швальбе Б., Швальбе Х. Личность, карьера, успех. – М.: Прогресс, 1993. – 240 с. (Разделы 7.2. Стресс., 8.1. Релаксация и аутогенная тренировка. 11.5. Выявление конфликтных ситуаций и их разрешение).
96. Шевандрин Н.И. Конфликт // Социальная психология в образовании: Учеб. пособие. Ч. 1. Концептуальные и прикладные основы социальной психологии. – М.: ВЛАДОС, 1995. – С. 392 – 404.
97. Шейнов В.П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение. – Минск: Амалфея, 1977. – 288 с.
98. Шепель В.М. Управленческая психология. – М.: Экономика, 1984. – 248 с.
99. Штольберг Р. Социология труда. – М.: Прогресс, 1988. – 248 с.

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

**ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

Кафедра управління персоналом і економіки праці

СХВАЛЕНО

Вченою радою ВНЗ Укоопспілки

«Полтавський університет
економіки і торгівлі»

« 24 » вересня 2015 р.

Протокол № 9

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

З ДИСЦИПЛІНИ

"КОНФЛІКТОЛОГІЯ"

**для студентів напрямку підготовки
6.030401 "Правознавство"**

Полтава 2015